

Waarnemingen en reacties van lezers

De boodschap van het onkruid

In iedere tuin komt „onkruid” voor – dat is niets nieuws. Welk onkruid er groeit, hangt enerzijds af van de plaats waar de tuin ligt, anderzijds van de bewerking die de tuin krijgt. Vooral dat laatste – de voortdurende en meestal vrij intensieve bewerking – maakt tuinen tot een voor planten wel zeer specifieke groeiplaats. Zo specifiek, dat bij mij de vraag gerezen is of de samenhang ook vanaf de andere kant te bekijken valt: wat zegt de samenstelling van een onkruidvegetatie over de conditie waarin een tuin zich bevindt?

De literatuur geeft op deze vraag maar mondjesmaat antwoord. De aandacht voor datgene, wat on-

kruid wordt genoemd, neemt de laatste jaren weliswaar toe, maar in de meeste van die publikaties worden planten als individuen behandeld, en niet zo zeer als lid van een gemeenschap. Terwijl ik veronderstel dat juist het optreden binnen een bepaalde gemeenschap iets zegt over de levensvoorwaarden waarop zo'n plant reageert.

Daarom zal ik voor het antwoord op mijn vraag bij de praktijk te rade moeten gaan. Ik zal op excursie moeten om te onderzoeken welke onkruidvegetaties er te vinden zijn, en hoe de tuin er bij ligt waarin zo'n vegetatie groeit.

In mijn eentje kan ik natuurlijk maar een heel klein deel van alle mogelijke situaties onderzoeken.

Vandaar mijn verzoek aan iedereen, die zich ook voor deze vraag interesseert: kijk eens rond in uw eigen tuin en in tuinen in uw omgeving. En stuur u mij dan een overzicht van de onkruidplanten die u aantreft, met enkele kanttekeningen over de aard van de groeiplaats en de samenstelling van de totale vegetatie ter plaatse. En als het kan, ook uw waarnemingen betreffende de mate waarin de planten het naar hun zin hebben.

Jacob van der Hoek

De zeerus als voedselplant voor een nieuw in Nederland gevonden vlinder

Het voormalige schor van het Markiezaat van Bergen op Zoom heeft altijd al een behoorlijke belangstelling gehad. Het bijzondere van het gebied is dat dijken ontbreken omdat het voormalige schor overgaat in het pleistocene zandgebied van Brabant. In tegenstelling tot nageenog alle andere schorren in Zuid-West Nederland was er tot voor kort een natuurlijke overgang van zee naar land. Dit bijzondere geomorfologische gegeven is de oorzaak van een duidelijke zonering van schorplanten naar typische landplanten.

De zeerus is zo'n plant uit de overgangszone van zout naar zoet. Het is een plant die op zandige grond groeit en ook niet in de getijzone, onder invloed van eb en vloed, is te vinden. Dit is de reden dat het aantal plaatsen waar deze planten gevonden kunnen worden beperkt is. Op het Markiezaat staat de plant op de rand van het hoge schor en in enkele poeltjes tussen de duintjes verder landinwaarts.

De aanleiding tot het schrijven van dit stukje is de vondst van een vlindertje dat op de zeerus voorkomt en dat tot nu toe nog niet eerder in Nederland is aangetroffen. De zeerus is tot nu toe de enige plantesoort waarop het vlindervrouwtje haar eieren afzet. De vlindervleugels zijn elk 3 à 4 mm lang. Dit kleine diertje is daarbij grijswit van kleur en vliegt voornamelijk in de schemering gedurende een paar weken in juni. Als het slecht weer is, met veel regen en wind, verbergen de vlindertjes (= motjes) zich tussen de zeerusstengels en zijn daardoor onvindbaar. De naam van dit motje, *Coleophora maritimella*, verwijst waarschijnlijk naar de Latijnse naam van de zeerus: *Juncus maritimus*.

Om een dergelijke soort te kunnen vinden, is een behoorlijke voorkennis nodig. Zo is het nodig te weten aan welke plant het dier gebonden is, in welke tijd van het jaar de rups of de vlinder te vinden is en ook hoe je deze rups of vlinder moet vinden. Er is wel enige literatuur hierover

maar niet in het Nederlands. Een goede bron is in dit geval: EMMET (1979).

De determinatie van *Coleophora*-soorten is een specialistisch werkje. De vele soorten lijken zo veel op elkaar dat je van de buitenkant niet veel wijzer wordt. Daarom moet een zogenaamd genitaalpreparaat worden gemaakt. Hierbij worden van de betreffende vlinders, mannetjes of vrouwtjes, de bouw van de geslachtsorganen onderzocht. Een koppeltje vlinders kan alleen paren als de bouw van die geslachtsorganen op elkaar is afgestemd. Elke soort heeft geslachtsorganen met een karakteristieke bouw. Het uitprepareren gebeurt, vanwege de geringe grootte, met behulp van een microscoop. Er is mij slechts één literatuuropgave bekend waarin een tekening staat van de bouw van de genitaliën (PIERCE & METCALFE, 1935).

Hieruit blijkt dat er op dit gebied nog het nodige werk te verrichten

zeerus

tekening M. J. C. Kolvoort

is. Het valt te verwachten dat *Coleophora maritimella* ook op andere groeiplaatsen van de zeerus zijn te vinden. In 1984 heb ik nogmaals de voedselplant bezocht. Nu trof ik zonder enige moeite de rupsen al wandelend aan over de voedselplant. Het is dus daar een heel gewoon dier. De verborgen levenswijze van deze soort zal wel de oorzaak zijn dat het dier pas nu ontdekt is. Het dier leeft er hoogstwaarschijnlijk al even lang als de zeerus er staat. Wie zich met deze kleine vlindertjes zou gaan bezighouden zou al spoedig tot de ontdekking komen dat deze bevindingen niets bijzonders zijn.

Maurice Jansen

Literatuur

Emmet, A. M., 1979. A field guide to the smaller British Lepidoptera: 1-271. British Entomological & Natural History Society.
Pierce, F. N. & J. W. Metcalfe, 1935. The genitalia of the tinied families of the Lepidoptera of the British islands: I-XVII. 1-116, pl. 1-68. Warmington (private ed.). (p. 64; pl. 39).
Toll, S., 1962. Materialien zur Kenntnis der palaearktischen Coleophoriden. Acta zool. Cracov. 7:577-720, 19 + 14 + 33 pln.

(Uit 't Heelblaadje, blad van de KNNV-afdeling Beveland)

KADERWEEKEND PLANTENSOCIOLOGIE

Op 11 en 12 mei 1985 zal in de Jeugdherberg te Doorwerth een kaderweekend worden gehouden met als thema:

PLANTENSOCIOLOGIE EN VEGETATIEKUNDE

Dit weekend zal natuurhistorisch worden begeleid door de heren C. Both te Hoevelaken en W. Schroevers te Amsterdam.

Hierbij zullen de volgende onderwerpen worden belicht:

- een aantal manieren om planten en plantengemeenschappen te herkennen en te plaatsen in een vegetatiekundig kader;
- werken met sleutelbegrippen als plantengemeenschap, scherpe en geleidelijke grenzen, patronen en milieudynamiek;
- beschrijvingsmethodieken;
- relatie vegetatiekunde en milieu/natuurbeheer.

Het karakter van dit weekend zal weer zijn als vanouds: een stuk intensieve zelfwerkzaamheid met als doel de deelnemers in één weekend voldoende basis mee te geven over deze materie, om er zelf in afdelingsverband mee door te kunnen te gaan.

Ook op de zaterdagavond zal dus worden doorgewerkt.

Aangezien wij op zaterdagmiddag als uitgangspunt hebben een instructielokaal van de naast de Jeugdherberg gelegen sporthal, verzoeken wij de deelnemers voor de zaterdag een lunchpakket mee te nemen. De prijs voor dit weekend bedraagt f 20,00 te voldoen tijdens het weekend. Aanvang zaterdag 11 mei, te 10 uur, einde zondag 12 mei te 15 uur.

Gegevens verblijfplaats: Jeugdherberg „De Zilverberg”

Dalweg 1, 6865 CZ Doorwerth,
tel. 085-334330

Opgeven vóór 20 april 1985 bij W. H. van den Bosch, Griend 31, 3331 GE Zwijndrecht, tel. 078-125389. U ontvangt dan tijdig bericht over uw aanname, met een meer gedetailleerd programma-overzicht.